YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
19 päivänä syyskuuta 1995 *

Asiassa C-364/93,

jonka Corte Suprema di Cassazione on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa tulkita tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä yleissopimusta koskevan 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa,

Antonio Marinari

vastaan

Lloyd's Bank plc

ja

Zubaidi Trading Company,

ennakkoratkaisun tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972 L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

s. 1, ja muutettu teksti s. 77), ja Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), 5 artiklan 3 kappaleen tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat F. A. Schockweiler, P. J. G. Kapteyn ja P. Jann, tuomarit G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida (esittelevä tuomari), J.-P. Puissochet, G. Hirsch, H. Ragnemalm ja L. Sevón,

julkisasiamies: P. Léger
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— pääasian kantajan Antonio Marinarin puolesta asianajajat Francesco Vassalli, Antonio Piras ja Maurizio Bonistalli, Pisa, Francesco Olivieri, Firenze, ja Laurent Mosar, Luxemburg,

— pääasian vastaajan Lloyd's Bank plc: n puolesta asianajajat Cosimo Rucellai ja Enrico Adriano Raffaelli, Milano,

— pääasian väliintulijan Zubaidi Trading Companyn puolesta asianajaja Sergio Spadari, Rooma,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion oikeusministeriön Ministerialrat, professori Christof Böhmer,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departementista S. Lucinda Hudson, jota avustaa barrister T. A. G. Beazley,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen osaston virkamies Pieter Van Nuffel, jota avustaa asianajaja Alberto Dal Ferro, Vicenza,

ottaen huomioon käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan pääasian kantajan, pääasian vastaajan, pääasian väliintulijan sekä Euroopan yhteisöjen komission esittämät suulliset huomautukset 15.6.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä ja 3.5.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä sen jälkeen, kun suullinen käsittely oli aloitettu uudelleen 25.1.1995 annetulla määräyksellä,

kuultuaan julkisasiamies Darmonin 21.9.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen ja julkisasiamies Légerin 18.5.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Corte Suprema di Cassazione on 21.1.1993 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 26.7.1993, pyytänyt yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972 L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettu teksti s. 77), ja Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä loka-

kuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1, jäljempänä yleissopimus), 5 artiklan 3 kappaleen tulkinnasta yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita tätä yleissopimusta 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla.

2 Tämä kysymys on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisia ovat A. Marinari, jonka kotipaikka on Italiassa, ja Lloyd's Bank, jonka kotipaikka on Lontoo.

3 Huhtikuussa vuonna 1987 Marinari talletti Lloyd's Bankin Manchesterin sivukonttoriin velkakirjoja (promissory notes), joiden vasta-arvo oli 752 500 000 Yhdysvaltain dollaria (USD); Filippiinien tasavallan hallinnollinen alue Negros Oriental oli antanut ne ja edunsaajana oli beirutilainen Zubaidi Trading Company. Pankin työntekijät kieltäytyivät kuoren avattuaan palauttamasta velkakirjoja ja ilmoittivat poliisille niiden epäilyttävästä alkuperästä; tämän vuoksi Marinari pidätettiin ja velkakirjat takavarikoitiin.

4 Kun englantilainen tuomioistuin oli vapauttanut Marinarin, hän nosti Lloyd's Bankia vastaan kanteen Tribunale di Pisassa, jotta Lloyd's Bank velvoitettaisiin korvaamaan pankin työntekijöiden menettelyllään hänelle aiheuttama vahinko. Kansallisista oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että Marinarin kanteessa vaaditaan velkakirjojen vasta-arvon palauttamista ja sen vahingon korvaamista, joka hänelle oli aiheutunut pidättämisestä, useiden sopimusten purkautumisesta ja hänen kunniansa loukkaamisesta. Sen jälkeen, kun Lloyd's Bank oli esittänyt väitteen Italian tuomioistuimen toimivallan puuttumisesta sillä perusteella, että vahinko, joka on perustana tapahtumapaikan tuomioistuimen toimivallalle, oli sattunut Englannissa, Marinari — Zubaidi-yhtiön tukemana — pyysi, että Corte Suprema di Cassazione ratkaisisi ennakolta tämän toimivaltakysymyksen.

5 Päätöksessään, jolla Corte Suprema di Cassazione pyytää ennakkoratkaisua, se kysyy sitä, ovatko Italian tuomioistuimet toimivaltaisia yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaisesti, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on tätä määräystä tulkinnut.

6 Corte Suprema di Cassazione huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Bier 30.11.1976 antamassaan tuomiossa (asia 21/76, Kok. 1976, s. 1735) todennut, että käsitteen "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" on katsottava tarkoittavan sekä sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinko on ilmennyt, että sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut ja että Marinarin mukaan ilmaisulla "vahinko on ilmennyt" tarkoitetaan aineellisen seurauksen lisäksi vahinkoa juridisessa merkityksessä, kuten henkilön varallisuuden vähenemistä.

7 Corte Suprema di Cassazione toteaa myös, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Dumez France ja Tracoba 11.1.1990 antamassaan tuomiossa (asia C-220/88, Kok. 1990, s. I-49) kieltäytynyt hyväksymästä, että välillinen taloudellinen vahinko otettaisiin huomioon määritettäessä toimivaltaa yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaisesti. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sitä, onko ratkaisu näissä oloissa sama, jos vahingolliset seuraukset, joihin kantaja vetoaa, ovat välittömiä eivätkä välillisiä.

8 Näissä oloissa Corte Suprema di Cassazione on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja pyytää ennakkoratkaisua seuraavasta kysymyksestä:

"Onko sovellettaessa 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen toimivaltasääntöä, jota on täsmennetty yhteisöjen tuomioistuimen 30.11.976 asiassa 21/76 antamalla tuomiolla, käsitteen 'sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui', katsottava tarkoittava yksinomaan paikkakuntaa, jossa on sattunut aineellinen henkilö- tai esinevahinko, vai voidaanko sillä tarkoittaa myös paikkakuntaa, jossa kantajalle on aiheutunut varallisuusvahinko?"

9 Vastattaessa tähän kysymykseen on muistutettava aluksi, että poiketen yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleeseen sisältyvästä yleisestä periaatteesta eli siitä,

että toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, 5 artiklan 3 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

...

3. sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui;

..."

10 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on useasti todennut (ks. tuomio em. asiassa Bier, 11 kohta, tuomio em. asiassa Dumez France ja Tracoba, 17 kohta ja asia C-68/93, Shevill ym., tuomio 7.3.1995, Kok. 1995, s. I-415, 19 kohta), tämä erityinen toimivaltasääntö, jonka soveltaminen riippuu kantajan valinnasta, perustuu riita-asian ja muiden tuomioistuinten kuin vastaajan kotipaikan tuomioistuimen välisen erityisen kiinteän yhteyden olemassaoloon, minkä vuoksi on perusteltua antaa toimivalta näille tuomioistuimille hyvään lainkäyttöön ja prosessien asianmukaiseen järjestämiseen liittyvien syiden perusteella.

11 Edellä mainitussa asiassa Bier (24 ja 25 kohta) ja edellä mainitussa asiassa Shevill ym. (20 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on ratkaissut sille esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen siten, että silloin kun sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun aiheuttava seikka on tapahtunut eri paikkakunnalla kuin siellä, missä

vahinko on ilmennyt, yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa olevan käsitteen "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" on tulkittava tarkoittavan sekä sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinko on ilmennyt, että sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, joten kantaja voi valintansa mukaan nostaa kanteen jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa.

12 Näissä kummassakin tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on itse asiassa katsonut, että se paikkakunta, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, voi yhtä hyvin kuin se paikkakunta, missä vahinko on toteutunut, muodostaa merkittävän yhteyden toimivaltakysymystä ratkaistaessa. Yhteisöjen tuomioistuin on lisännyt, että jos ainoana vaihtoehtona olisi se paikkakunta, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, seurauksena olisi useassa tapauksessa yleissopimuksen 2 artiklan ja 5 artiklan 3 kappaleen toimivaltamääräysten eron hämärtyminen niin, että viimeksi mainittu määräys menettäisi tehokkuuttaan.

13 Kantajalle näin annetun vaihtoehdon soveltamisalaa ei kuitenkaan pidä ulottaa niiden erityisten seikkojen ulkopuolelle, joiden vuoksi tämä vaihtoehto on perusteltu, jotta yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa oleva yleinen periaate, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen sopimusvaltion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, ei menettäisi sisältöään ja jotta ei tunnustettaisi muissa kuin erityisesti säännellyissä tilanteissa kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa, mihin yleissopimuksessa suhtaudutaan kielteisesti, koska sen 3 artiklan toisessa kappaleessa kielletään tällaisten kansallisten toimivaltasäännösten soveltaminen niihin vastaajiin nähden, joilla on kotipaikka sopimusvaltiossa.

14 Vaikka näin ollen hyväksytään se, että yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen käsitteellä "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" voidaan tarkoittaa samalla sekä sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinko on ilmennyt, että sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, tätä käsitettä ei voida kuitenkaan tulkita laajentavasti siten, että siihen sisältyisivät kaikki paikkakunnat, joissa voi ilmetä sellaisen seikan aiheuttamia vahingollisia seurauksia, joka on jo aiheuttanut toisella paikkakunnalla tosiasiassa ilmenneen vahingon.

15 Tämän vuoksi tätä käsitettä ei voida tulkita siten, että siihen sisältyisi se paikkakunta, jossa vahingonkärsijä väittää, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa, hänelle aiheutuneen sellaista varallisuusvahinkoa, joka on alunperin toisessa sopimusvaltiossa ilmenneen ja hänen siellä kärsimänsä vahingon seuraus.

16 Saksan hallitus esittää kuitenkin, että yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaletta tulkitessaan yhteisöjen tuomioistuimen olisi otettava huomioon sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva kansallinen sovellettava lainsäädäntö. Siten jos tämän lainsäädännön mukaisesti vastuun edellytyksenä on konkreettinen varallisuuteen tai oikeuksiin kohdistuva loukkaus (erityisesti Bürgerliches Gesetzbuchin 823 pykälän 1 kohta), käsitteellä "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" tarkoitetaan samalla sekä tällaisen loukkauksen tekopaikkaa että sitä paikkaa, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut. Jos sitä vastoin kansallisessa lainsäädännössä ei aseteta korvausvastuun edellytykseksi konkreettista varallisuuteen tai oikeuteen kohdistuvaa loukkausta (erityisesti Ranskan code civilin 1382 pykälä ja Italian code civilin 2043 pykälä), vahingonkärsijä voi valita joko sen paikkakunnan tuomioistuimen, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, tai sen paikkakunnan tuomioistuimen, jossa hänen varallisuudelleen on aiheutunut vahinkoa.

17 Saman hallituksen mukaan tämä tulkinta ei edistä toimivaltaisten tuomioistuinten määrän lisääntymistä eikä aiheuta sitä, että varallisuusvahingon paikan tuomioistuin olisi säännönmukaisesti sama kuin kantajan kotipaikan tuomioistuin. Tämä tulkinta ei myöskään tee mahdolliseksi sitä, että vahingonkärsijä voisi siirtämällä varallisuuttaan määrittää toimivaltaisen tuomioistuimen, koska huomioon otetaan varallisuuden sijaintipaikka vahingonkorvausvastuun syntyessä. Tästä tulkinnasta olisi vielä se etu, että minkään valtion kansallista lainsäädäntöä ei suosittaisi toisiin nähden.

18 Tähän on kuitenkin huomautettava, että yleissopimuksen tarkoituksena ei ole sitoa alueellista toimivaltaa koskevia sääntöjä sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun syntymisen edellytyksiä koskeviin kansallisiin säännöksiin. Itse

asiassa nämä edellytykset eivät välttämättä ole yhteydessä jäsenvaltioiden tuomioistuinten alueellista toimivaltaa koskeviin ratkaisuihin, sillä tämän toimivallan perustana ovat muut näkökohdat.

19 Siten yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen tulkinta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevan kulloinkin sovellettavan järjestelmän mukaan, siten kuin Saksan hallitus ehdottaa, on vailla perustetta. Se ei myöskään ole sopusoinnussa yleissopimuksen tavoitteen kanssa, joka on varman ja ennakoitavissa olevan toimivallanjaon määrittäminen (ks. asia 241/83, Rösler, tuomio 15.1.1985, Kok. 1985, s. 99, 23 kohta, ja asia C-26/91, Handte, tuomio 17.6.1992, Kok. 1992, s. I-3967, 19 kohta). Toimivaltaisen tuomioistuimen määrittäminen riippuisi nimittäin epävarmoista seikoista, kuten siitä paikasta, jossa vahingonkärsijän varallisuus olisi kärsinyt myöhempää vahinkoa, ja sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevasta kulloinkin sovellettavasta järjestelmästä.

20 Lopuksi siitä perustelusta, joka perustuu siihen, että omaisuuden sijaintipaikaksi katsotaan sijaintipaikka vahingonkorvausvastuun syntyessä, on huomautettava, että ehdotetun tulkinnan mukaisesti sellainen tuomioistuin voisi olla toimivaltainen, jolla ei ole mitään yhteyttä riidan tosiseikkojen kanssa, vaikka juuri tämän yhteyden vuoksi yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa määrätty toimivalta on perusteltu. Itse asiassa on mahdollista, että alkuperäisen vahingon seurauksena aiheutuneet kulut ja saamatta jääneet voitot todetaan toisella paikkakunnalla ja että silloin tällaisen tuomioistuimen valinta ei mitenkään edistäisi todistelun tehokkuutta.

21 Tämän vuoksi ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä

syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa olevaa käsitettä "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" on tulkittava siten, että siinä ei tarkoiteta paikkakuntaa, jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä varallisuusvahinkoa alun perin toisessa sopimusvaltiossa tapahtuneen ja hänen siellä kärsimänsä vahingon seurauksena.

Oikeudenkäyntikulut

22 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan ja Saksan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Italian Corte Suprema di Cassazionen päätöksellään 21.1.1993 esittämät kysymykset seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa olevaa käsitettä "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui" on tulkittava siten, että siinä ei tarkoiteta paikkakuntaa, jossa vahin-

gonkärsijä väittää kärsineensä varallisuusvahinkoa alun perin toisessa sopimusvaltiossa tapahtuneen ja hänen siellä kärsimänsä vahingon seurauksena.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn Jann

Mancini Kakouris Moitinho de Almeida Puissochet

Hirsch Ragnemalm Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 19 päivänä syyskuuta 1995.

R. Grass

kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias

presidentti